

REFERANS : Atalay, M. C., & Baba, B. (2022). Sanatçı Pierre Alechinsky yapıtlarında kaligrafik öğeler. In E. İ. Şahin & M. L. Emek (Eds.), Proceedings of the 3rd International Anatolian Congress on Multidisciplinary Scientific Research (Vol. 1, pp. 443–449). IKSAD Publishing House. <https://www.discoveranatolia.org/kayseri>

SANATÇI PIERRE ALECHINSKY YAPITLARINDA, KALİGRAFİK ÖĞELER

Prof. Dr. Mustafa Cevat ATALAY

Orcid: 0000-0002-7498-4722

Gaziantep Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Öğretim Üyesi

Arş. Gör. Bekir BABA

Orcid: 0000-0001-9983-3579

Gaziantep Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Öğretim Elemanı

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Sanatçı Ressam Alechinsky yapıtlarındaki kaligrafik bağlamı analiz etmektir. Belçikalı sanatçı, Pierre Alechinsky, İllüstrasyon, gravür, çizim, Baskı ve fotoğraf üretimleri olan bir sanatçıdır. Kaligrafi ve görüntüleri beraber kullanarak, spontan, jestüel resimleri ile dikkat çekmektedir. İlk kişisel sergisini 1947 yılında gerçekleştirmiştir. Jestüel tavrı başlıca araçlarından birisidir. Resimde jestlere dair spontan teknik tavrının duygusal bir içsel durumun aktarımı ile oluşturulduğu söylenebilir. Duygulanımı gösteren ifadeler, bedeni içine alan jestüel tavırla, özgülleşmektedir.

Cobra grubuna dahil olan sanatçının, çalışmaları, halk sanatı ve çocuk sanatı bağlamında değerlendirilmektedir. Biçimleri akışkan ve kaligrafik bir yaklaşımla, çizgisi, icatçı bir biçim sergilemektedir. Haritalar, üzerindeki çalışmaları sanatsal ifadesinde düşünce katmanlarını birlikte kullandığını göstermektedir. Bu tavır ile birçok farklı kavramı buluşturduğu bir yaklaşım söz konusudur. Dürtünün ifade edildiği çalışmaları içsel sesin bedene aksiyon ile aktarılması olarak değerlendirilebilir. Otomatik yazmanın estetik yapısına dair bu aksiyonlar, içsel bilinci aktarma tarafında gözükmektedir. Batı ve doğu sentezini içeren çalışmalar genellikle çeşitli çerçevelerle tamamlanmıştır. Çerçevelerde birçok farklı çizim, kompozisyonları birlik içinde veya ayrı formlar olarak çalışılmıştır.

Japon sanatını ve kaligrafisini incelemesinin ardından 1950'lerin ortalarından itibaren eserlerine yansıyan etkiler söz konusudur. Leke ve çizgiyi birlikte kullandığı çalışmaları, soyutlama olarak nitelendirilecek biçimler olarak belirginleşmekte, çizgi roman düzenlemelerini de çağrıştırmaktadır. Çizgiyi aktif belirleyici olarak kullanan sanatçı, resimde aksiyona önem vermektedir. Çizgiyi belirleyici ifade aracı olarak kullanan sanatçı, Resimlerinde; doğaya ve içinde yer alan canlıları resmetmekle kalmayarak özgün “biyomorfik” biçimler üretmiştir.

Kaligrafiyi resim kompozisyonu bakımından önemli bir noktadan ele alan sanatçı, çizgisel yapıyı sınırlayıcı ve başat öğelerden birisi olarak hareketli ve spontan bir etki uyandırıp, özgün üslubunu oluşturmaktadır. Çalışmaları, duygusal ve içten olarak değerlendirilmektedir. Çalışma kapsamında Sanatçının kaligrafik biçimine dair iki resmi üzerinden okumalar yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: Pierre Alechinsky, Kaligrafi, Resim

ARTIST PIERRE ALECHINSKY, CALLIGRAPHIC ELEMENTS IN HIS WORKS

ABSTRACT

The purpose of this research is to analyze the calligraphic context in the works of Artist Painter Alechinsky. Belgian artist, Pierre Alechinsky, is an artist who produces Illustrations, engravings, drawings, prints and photographs. He draws attention with his spontaneous, gestural paintings, using calligraphy and images together. He held his first personal exhibition

in 1947. The gesture is one of its main tools. It can be said that the spontaneous technical attitude towards gestures in painting is formed by the transfer of an emotional inner state. Fad-expressions that show affect are liberated by the gesture that encompasses the body.

The works of the artist, who is included in the Cobra group, are evaluated in the context of folk art and children's art. Its forms show an inventive style, with a fluid and calligraphic approach. The maps show that he used layers of thought together in his artistic expression of his work. There is an approach that brings together many different concepts with this attitude. His works in which the impulse is expressed can be considered as the transfer of the inner voice to the body through action. These actions regarding the aesthetic structure of automatic writing seem to be on the side of transferring inner consciousness. Studies involving the synthesis of western and eastern are generally completed with various frameworks. Many different drawings and compositions in frames are studied in unity or as separate forms.

After his study of Japanese art and calligraphy, there are influences reflected on his works since the mid-1950s. His works, in which he uses stain and line together, become evident as forms that can be characterized as abstraction, and evoke comic book arrangements. The artist, who uses the line as an active determinant, attaches importance to action in painting. The artist, who uses the line as a determining means of expression, in his paintings; He not only painted nature and the living creatures in it, but also produced unique "biomorphic" forms.

The artist, who deals with calligraphy from an important point in terms of painting composition, creates a unique style by creating a dynamic and spontaneous effect as one of the limiting and dominant elements of the linear structure. Their work is to be judged emotionally and sincerely. Within the scope of the study, readings will be made on two pictures of the artist's calligraphic style.

Keywords: Pierre Alechinsky, Calligraphy, Painting

GİRİŞ

1927 B r ksel Belçika, doğumlu sanatçı, 1951'den beri Fransa'da yaşamaktadır. Brüksel'deki Sanat okulu, l' cole nationale sup rieure d'Architecture et des Arts decoratifs de La Cambre de illüstrasyon, tipografi ve fotoğrafçılık okumuştur. Ta ızım ve soyut d  avurumculukta lirik soyutlamayı ele alan yapıtlar üretmektedir. Sanatçı, Uluslararası bienallere katılarak eserlerini sergiledi.  alı maları kitap ve  iirleri resimleme gibi birçok farklı üretime zenginle mi tir. Paris'teki Ecole Nationale Sup rieure des Beaux Arts'ta resim profesörü olmuştur (<https://www-artsper-com>). Sanatsal kariyeri, küresel tanınırlı a sahip olmasını sağlayarak, tanınmasını sağladı.

“... savaş gerçeğinin deh eti karşısında gerçeğe k sen Batı sanatının soyut bir dil arayı ıyla ilgili Ta ızım, lirik soyut, Cobra hareketi... Bu arayış, zaten modernliğin ba ından beri süren  ark esteti ine karşı olan ilginin birden yeniden canlanmasına yol açıyor.” (Artun, 2020:164).

1948 yılından itibaren, Belçika, Danimarka ve Hollandalı sanatçılar tarafından kurulan, deneysel ve kolektif, Avangard Cobra grubuna dahil olarak, grubun Paris'teki ilk sergisine katılmıştır. Cobra dergisinin yayınlanma sürecinde bir nefer gibi çalışmıştır. Cobra hareketi sosyal ve politik konulara ağırlık veren bir sanatçı grubu olarak dikkat çekmektedir. D  avurumcu, ruhsal ifade tarzı ve ideolojik ve biçimsel bir tercih olarak Cobra gurubu onun dikkatini çekmiştir. Cobra grubu kolaj ve dikkati çeken ölçüde farklı malzemeleri bir araya getirmekten çekinmeyen sanatçılardan oluşmaktadır.  ocuk sanatı ve halk sanatı ile senkronize bazı özellikler göstermektedir. Bu nedenle sanatçıların yaptığı çalışmaların konu ve biçim sınırlaması bulunmaz, özgürce istediklerini klasik resim ölçütlerini dikkate almadan

kullanırlar. Cobra grubu, geometrik soyutlamaya anlayışı yerine, tarih öncesi sanat üretimleri, basit biçimlerle ilişki kurar. Özgürce benimsedikleri çocuk biçimleri ve ifade tarzı temel ölçütlerindendir. Dürtüsel tavırları resimlerinde başat konulardandır. İçsel sese önem veren bu tavır, resmin önceden planlanarak yapılması karşısında bir tutum olarak belirginleşmektedir. Doğu kaligrafisini, Asya sanatlarını, erken dönem sanat ürünlerini dikkate alan tür ortaya çıkan çalışmalara özgürce düşüncelerini ve heyecanlarını aktarırlar. Sanat çalışmalarında “sürece” önem veren bu tavırları, grubun sanatçılarının genelinde görülebilmektedir. Hareket 1951 yılında dağılmıştır.

Çalışma konusu sanatçı, Alechinsky Halk sanatını, çizgi roman konu ve biçimleri sentezlemiştir. Bu bakımdan dikkat çekici bir özgün yapı oluşturabilmiştir. Yapıtlarını belli bir kalıba oturtmak mümkün değildir. Alaycı ve uzlaşmaz biçimleri bir arada kullanabilen çocuksu sakinliği ile özgün üslubunu oluşturmuştur.

“Spontanlıktan, dokunuşun hafifliği ve parlak, saydam rengiyle tanınmış, dekoratif, neşeli, soyut resimler üreten bir ressam ve özgün baskıcı. Çoğunlukla, küçük kaligrafik imgelerin oluşturduğu tamamlayıcı sınırla çevrelenmiş merkezi panel formülünü kullanır. İç gözlem veya derin anlam gösterişliliğine kaçmayan, zevk verici eserler.” (Cumming 2008: 419).

Resim konuları incelendiğinde, dışavurumcu, ifade ettikleri içeriğin yolunda giden bir sanatçı olarak belirleyici tavrı vardır. Resimler daha önceden planlanmaz, süreç içinde biçimlenir. Kendi içi dünyasını keşfetmeye inanan sanatçı, doğaçlamacı tavrıla biçimleri istediği birtakım öğeleri de içine katarak resimlerinde kıvrak biçimlere yer vermiştir. İçsel sesin her zaman başat olduğu üretim tarzı ile kendisi ile kompozisyonları arasında gerçekleşen, beğendirme kaygısından tamamen arındırılmış bir resimsel yüzey yaratmıştır.

1947 yılında ilk sergisini açan sanatçı, eserlerini bir araştırmacı gibi ele alarak, dışavurumsal plastik öğeleri kullanmak konusunda cesur bir tavır göstermiştir denilebilir.

1954 yılından itibaren plastik olarak kaligrafiye ilgi duyduğu eserleri üretmiştir. Bu dönemde, incelediği Japon kaligrafisi ilgisini çekerek, 1955 yılında Japonya’ya giderek sanat çalışmaları için Kyoto’da geleneksel sanatlar hakkında inceleme ve uygulama çalışmaları yapmıştır. Bu incelemeler onun Japon resminin kaligrafi öğelerinin, tekniğine ait periyodları resminin içine kimi unsurlarla dahil etmesine neden olmuştur.

Sanatçının resimlerinde, kullandığı, Japon resmi ve çini mürekkebi gibi imgelem gücüne sahip ve bir o kadar da sade biçimlere ilgi duymuştur. Mürekkep, akıcı ve birçok farklı biçimde biçimler yaratmak için uygun resim ve yazı malzemesidir. Ürettiği biçim, zengin birçok imgelemi yaratmaya, üretim sürecinde değişiklikler yapmaya izin veren, aksiyona uygun bir malzeme olarak dikkat çekmektedir.

“Alechinsky, neden renklerin neşesini, felaket ve kasvet içinde debelenen sanatsal sanata tercih ettiğini açıklıyor: İşgalden, tutuklamalardan, sürgünlerden bahsetmiyorum; sadece perdeleme: Prusya mavisıyla kaplı pencereler, boğuk fenerler, karanlık sokaklar. İkinci Dünya Savaşı sırasında Brüksel’in kuzey, daha çok Baltık yönü vardı. [...] Danimarka’da, hava ne kadar az güneşliyse, ressamın rengi o kadar yoğun bir şekilde yüceltirler.” (Kurczynski, 2001: 141).

Sanatçının aksiyon çalışmaları kapsamında bedenini de resme dahil ettiği “yer” resimleri yapmıştır. Elini kolunu serbest bıraktığı bu resimler dışavurumcu ve içsel tavrını göstermektedir. Primitif imgelere olan ilgisi resimsel ifadesindedir ve Pagan işaretleri ve piktogramlarla da ilişki okunabilir.

Resim 1: Pierre Alechinsky, 1987, Kağıt Üzerine Gravür, 234 cm x307 cm, ölçülü çalışmadan bir detay

Gece isimli çalışma teknik olarak incelendiğinde, Siyah zemin ve kağıt rengine bağlı koyu orta ve açık değerlerle, bir çok yöne dağılan, eğimli spontane çizgilerle oluşturulmuş bir kompozisyon yapılmıştır. Kompozisyon baskı çalışması olarak 16 tane üretilmiştir. Tate müzede 6/16 çalışma edinilmiştir.

Çalışma birçok özgür darbeye biçimlendirilmiş, akışkan, kaotik bir kompozisyon olması yanında gece içinde yer alan birtakım imgelere gönderme yapmaktadır. Bu imgeler, tanımsızdır ve biçimleri oldukça soyuttur. Biçimleri kapalı bir kompozisyon olacak biçimde mekan içinde yer almakta bir çerçeve ile sınırlandırılmaktadır. Bu çiziler geleneksel kaligrafi ile tarih öncesi sanatta yer alan bir takım çizgi ve piktogramlarla bağlantı halinde gönderme yapmaktadır. Akışkan, birbirlerini sürekli hareket halinde bırakan düz çizgiler bu formları sınırlar, keser veya yeni bir şekle dönüştürmek üzere bütünleşir. Bu bakımdan bu formlar kişisel bir imza ile bütünleşmiş, dokunmuş bir yüzey görüntüsü oluşturarak, aksiyon resminin özellikleri ile buluşmaktadır. Orta değer de olan tonlamalar, çizginin kendi biçimini sınırlar, onu eskidir. Ve zeminle iletişim haline girmektedir. El yazısının metin olarak anılması sayılabilecek çalışma, kendi içerisinde sanatçı içselliğini yansıtmaktadır. Spontanlıktan belirli bir kompozisyona tamamlanmış olarak evrilen çalışma, karanlık içinde “hareket” halindeki ışıkları, enerjiyi tanımlayabileceği gibi daha tinsel bir takım kişisel yargılarla da açıklanabilir.

Resim 2: Pierre Alechinsky, Central Park 1965, Akrilik ve Hint mürekkebi ile tuval üzerine çizim 162 cmx193 cm, detay

“...Walasse Ting'in 35. katta bulunan New York stüdyosunun tepesinden Central Park'ın dolambaçlı yollarını, kayalarını ve çimenliklerini gözlemlerken, bir canavarın güler yüzlü yüzünü gördüğümü sandım.” (<https://art-ensemble.ch>).

Büyük bir canavarı, ortada yatarken resmeden sanatçı, parkın kuşbakışı görüntüsünden böyle bir kompozisyon gerçekleştirmiştir. Canavar görüntüsü, parkın planı üzerine yerleştirilmiş gibidir. Çocuksu bir çizimle gerçekleştirilmiş, etrafını çevreleyen binalara göre büyüklüğü şaşırtıcıdır. Biçimindeki sadelik, çocuksuluk sanatçının, daha önce, dahil olduğu “Cobra” grubunun yaklaşımını hatırlatır. Biçimin kenarları, özgürce belirlenmiştir.

“Ertesi yaz, bu resmi Oise'deki bir köyde bir stüdyo olan eski okulun duvarına astım. Ve birkaç akşam bu resme bakarak, bir fırça ve Hint mürekkebiyle Japon kağıdı şeritleri üzerine çizmeye başladım, bunun gibi, eğlenmek için ama bir yandan da New York'un bu "ventral" parkının uyandırdığı şehir mitolojilerini düşünüyordum.” (<https://art-ensemble.ch>).

Resim 3: By Photo Antonio Lopez, Central Park in New York

“Göl-canavar” kenarlarına yaptığı birçok çerçeve biçiminde ayrılmış bölümler vardır ve çizgi roman ve soyut resmi bir arada kullanan sanatçı karma bir yöntemle üsluplaşmıştır. Kenarlarda kullanılan resimler birçok konuyu betimlerken soyut tavrını devam ettirir. Merkezdeki konuyla bir ilişkisini sürdürürken mitolojiye, çocuksu biçimlere ait dili kullanmayı yeğlemektedir. Bu aynı resim içinde bir senkronize konu ve ayrılan bağlamı ile katmanlı bir birliktir. Geçişler, çizgi romanlarda olduğu gibi çerçevelerle ayrılarak bunlara, yeni imge ve anlıklar yüklenir. Zamana değinen bu periyodlar, izleyici tarafından değerlendirilirken, kavramlara dair yeni bağlamlar önererek izleyicinin düşünceye dalmasını sağlamaktadır.

“... ortadaki renkli alanı çevreleyen siyah beyaz marjinal açıklamalar ...Yavaş yavaş, mürekkep ve kağıdın yanında masamın üzerine serilen modellere göre bir imgeler dağarcığı çizerek kendimi oluşturdum; modeller daha alçakgönüllü olamazdı” (<https://art-ensemble.ch>).

Kenar çerçevesi, plastik olarak dolu ve boş biçimlerle oluşturulmuştur. Bu resimler sıralı-süreçli olarak değerlendirilebilirken geriden-ileriye, ileriden-geriye veya çapraşık biçimde incelenebilir. Bu ilişkiler karmaşık ve çözülemez soyutlamalara sahip olduklarında bile plastik olarak biçim dili ile bizi kendi imgelerimiz üzerinden yorumlamalara neden olabilir.

SONUÇ

Sanatçının çalışmaları; çocuksu biçimlerin tercih edildiği, bunun yanında tarih öncesi piktogram görüntülere, işaretlere gönderme yapan, içinde duygusal tavrın olduğu illüstrasyon şema ve anlığı betimleyen soyut biçimleri ile oluşturulmuştur.

Resimler, tazeliğini muhafaza etmekle kalmaz, soyut bazı görüntüler, bölmeler çerçeveler içinde anlık olarak izleyiciye çeşitli estetik duyular oluşturmaktadırlar. Sanatçının çalışmaları üslup olarak, sanatçının özgürlüğünden beslenmektedir.

KAYNAKÇA

- Artun, A. (2010). Traje Dikmen, resme bakan yazılar, galeri nev, İstanbul.
1927-Pierre Alechinsky, Catalog of an exhibition held at the Solomon, R. Guggenheim Museum, ISBN 0-89207-061-7
Cumming, R. (2008). Sanat, İnkılap yayın evi, İstanbul
Kurczynski, K. (2021). The Cobra Movement in Postwar Europe: Reanimating Art. Routledge.
<https://www-artsper-com> 17 Ara. 22, İnternetten indirildi.
<https://art-ensemble.ch>, 17 Ara. 22, İnternetten indirildi.

Resim Kaynakçası

- Resim 1: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/alechinsky-the-night-p77242>,
Resim 2: 1987, Sayfa 35, Library of Congress Cataloging-in-Publication, Alechinsky, Pierre,
Resim 3: <https://planetofhotels.com/guide/en/blog/central-park-new-york-will-host-concert-celebrate-victory-over-coronavirus>, By Photo Antonio Lopez